

Barnets beste

Podkasten for Folk og natur

Teksten under er framstilt av kunstig intelligens, og kvalitetssikret av Statsforvalteren i Møre og Romsdal.

Statsforvalter Else-May Botten

For folk og natur. En podcast av Statsforvalteren i Møre og Romsdal.

Programleder Lena Skattum Sandvik

I dag skal vi snakke om barnets beste vurderingen i podcasten vår.

Nå sitter vi tre damer rundt et bord. Det er ingen barn eller ungdom her, og sånn er det ofte, statsforvalter Else-May Botten. Hvorfor er det sånn at vi ikke slipper barna til i debattene når vi snakker om barn og unges rettigheter?

Statsforvalter Else-May Botten

Nei, jeg synes jo det er et veldig godt spørsmål, og jeg tenker jo at det er viktig i samfunnsdebatten å slippe de unge til. Vi er med å passe på at det skjer rundt omkring i kommunene. Og vi er opptatt av det. Det er jo sånn at barn og unge faktisk ikke har stemmerett ved valg. Da må vi finne løsninger som gjør at de skal bli hørt at de skal kunne sine rettigheter. Og at voksne, som har stemmerett og sitter med makt, må faktisk høre på, og ivareta barn og unge når de tar sine valg. De aller fleste valgene vi tar omhandler jo barn og unge.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Ja, det er jo sånn at barn og ungdom fram til de er 18 år ikke har stemmerett i Norge. Men: De har veldig sterke rettigheter likevel.

Gunn Risan Nakken du jobber med barnets beste og barns rettigheter hos statsforvalteren. Hvilke rettigheter har egentlig barn?

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Ja, barn har jo veldig sterke rettigheter i samfunnet. På lik linje egentlig med alle mennesker, for vi har alle menneskerettigheter. Men så har barn fått løfta fram sine egne rettigheter, nettopp fordi at de er barn.

Det er viktig at vi voksne passer på at barn sine behov blir godt tatt vare på. Det er jo noe som heter barnekonvensjonen som er en avtale mellom nesten alle land i verden. Den sier noe om hva slags grunnleggende rettigheter alle barn skal ha.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Hva slags rettigheter er det da for eksempel?

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Det er to rettigheter som kanskje er løftet fram aller mest. Det er retten til barnets beste som du nevnte. Altså at vi voksne, når vi skal bestemme ting, tar hensyn til hva som er best for barn.

Og så er det en rettighet for barn om at de skal få lov til å bli hørt og få medvirke når man skal bestemme noe.

Barnekonvensjonen har også veldig mange andre rettigheter som går på helse og utdanning og rett til å få utvikle seg. Alle land i verden er jo veldig forskjellige, men rettighetene er veldig like.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Hvordan skal kommunene jobbe da, Else-May? Hvordan skal de ta med seg barn og unge inn i bestemmelser?

Statsforvalter Else-May Botten

Det handler om medbestemmelse. Både det at ungdomspanel får være med i kommunestyret og uttale seg om store og små saker der. Uansett saker, om det rett og slett er samfunnsplaner som skal vedtas for fire år – så er det viktig at barn og unge blir hørt.

I debatter om hvor skoler skal ligge, eller om hvordan boligutviklingen i kommunen skal være. Dette påvirker barn og unge.

Vi ser jo i media at ofte når det er skoledebatter, så er de voksne, uansett generasjon, som uttaler seg. Kanskje har du til og med sterkere mening jo eldre du er. Men så får vi kanskje ikke godt nok fram stemmene fra de som faktisk skal gå på den skolen.

De ønsker jo gjerne å ha medelever, og ha flere venner i klassen. Det er ikke alle som tenker at det viktigste er å ha skolen så nært som mulig, men at det er utrolig kjekt å være flere venner samla. At de kan ha flere venner å spille sammen med i stedet for å bli slått sammen kanskje tre trinn, sånn som vi kjenner litt mer til vi som kommer fra distriktet.

I den type debatter er det viktig å huske på at ungene har en viktig stemme, og at de blir hørt.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Hvordan er det kommunene skal jobbe da, Gunn? Hvordan er det de skal innlemme barn og unge i samtalen?

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

De inviterer jo, ser vi, til ulike måter som barn og unge kan få lov til å medvirke på. Det er mange kommuner som er ganske kreative på å invitere inn barn. Men ungdomsrådet eller ungdomspanelet som du snakker om, det er noe som er lovpålagt. Kommunene skal ha et ungdomsråd, så det er en fast struktur i systemet, hvor barn kan påvirke.

Statsforvalter Else-May Botten

Men vi ser jo at de kommer til orde litt forskjellig rundt i kommunene. Så det er mer å gå på.

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Det er det absolutt, og denne rettigheten skal jo gjelde i hele prosessen når man skal bestemme noe. Barn skal ikke bare få lov til å uttale seg om resultatet, men de skal komme inn veldig tidlig og få god informasjon, sånn at de forstår saken. Det er viktig at de forstår hva de faktisk kan være med og påvirke, og så skal de få være med i alle fasene helt fram til det blir en bestemmelse.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Noen ganger gjelder saken barn som enkeltindivid, og noen ganger gjelder den barn som gruppe. For eksempel hvis det gjelder dette her med å slå sammen klasser eller hvordan man har det på skolen: Hvem er det man burde gå og snakke med da?

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Da kan en jo si fra for eksempel til elevrådet. Det er jo noe som alle skolene skal ha, og alle klassene har en representant i rådet, så det er jo også et sånt organ som er laget fordi at barn skal kunne medvirke.

Du kan selvfølgelig si ifra til andre voksne til læreren din, eller til rektor eller til foreldre eller andre. Så det er viktig at du vet at du kan si ifra om ting. Du kan si hva du mener om det som er din hverdag.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Dette er gjelder også barn som enkeltperson, altså hvis man har problemer hjemme eller hvis man har problemer på skolen. Da er det noen man kan ta kontakt med og snakke med.

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Ja, som sagt så kan du jo snakke med foreldrene dine, eller med andre voksne. Det kan være treneren din for eksempel. Eller det kan være helsesykepleier på skolen eller lærer eller besteforeldre.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Men Else-May, selv om barn skal få lov til å si sin mening, så er det ikke alltid at det blir akkurat sånn som barnet vil.

Statsforvalter Else-May Botten

Nei, det er det jo ikke, og det er jo også fordi at de som skal ta avgjørelsene og som sitter med ansvaret skal vurdere ganske mange andre ting. Men at man da skal prøve å strekke seg så langt som mulig for å finne en løsning som er til barnets beste, det skal man oftest mulig, selv om det er andre ting man skal ta hensyn til.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Og så er det rett og slett sånn at man skal dokumentere at man har vurdert barnets beste, Gunn.

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Ja, det er jo en plikt som vi som er voksne har, at vi skal vise hvordan vi har lagt vekt på hva barn mener. Og hvorfor vi har kommet fram til den bestemmelsen som vi har gjort, og mener at den er til barns beste.

Og så har jeg lyst til å si at vi ikke bare skal lytte til barn fordi at det er en rettighet de har. Men det er jo fordi at barn og unge sin mening gir oss bedre kunnskap, sånn at vi kan ta bedre beslutninger og bestemmelser. For det er jo bare barn og unge som kan vite nøyaktig hvordan det er å være barn. Vi som er blitt voksne kan jo huske tilbake til hvordan det var, og tro at vi kan ta et barneperspektiv. Men vi kan egentlig ikke det. Så at den kunnskapen som barn og unge har om sin hverdag, og om hva som er best for dem, deres forslag, det gjør at vi faktisk kan ta bedre bestemmelser. Så det handler ikke bare om en rettighet. Det handler jo om at de faktisk har god kunnskap.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Du er statsforvalter, Else-May, og du har med deg en hel gjeng av medarbeidere. Hvordan jobber vi for barnets beste?

Statsforvalter Else-May Botten

Det er på mange måter, men sånn som nå så er vi faktisk ute og besøker hver enkelt kommune og går gjennom alt av det vi har ansvaret for å følge opp i kommunene. Vi gir nesten karakterer i hvordan de ligger an i de ulike tjenestene. Også der fokuserer vi på barnets beste i den store helheten. Samtidig ser vi på hvert enkeltområde. Det tenker jeg er viktig. Vi ser at det er en stor utfordring, og det kan koste samfunnet dyrt, å jobbe med tiltak for å hjelpe dem som har utfordringer.

Vi ser derfor at det er viktig å jobbe enda mer med forebygging og å legge til rette, sånn at vi slipper de ulike lidelsene både for enkeltpersoner og enkeltfamilier, og også samfunnsutfordringer fordi folk ikke kommer seg ut i både skole og arbeidsliv fordi de har ulike plager som gjør at de ikke kommer seg dit.

Vi har et demografisk bilde som er så krevende framover. Det er faktisk sånn at det er færre som kommer til og skal være med inn i den her samfunnsutviklingen vår, i arbeidslivet. Da er det utrolig viktig at vi får alle med. Det er viktigere enn noen gang før. Det som vi ser og hører i dialogen med barn og unge, det er jo den utfordringen som går på psykisk helse spesielt, der mange sliter. Og så er det egentlig fellesoppgaver for alle sammen å være med å bidra til at hvert enkelt individ er styrket og klar for å møte voksenlivet når de kommer dit. De må komme seg gjennom barne- og ungdomsårene, og være med å bidra aktivt i samfunnet.

For å klare det må vi være forberedt på livet. I livet er det mange positive ting som skjer, men også vanskeligheter vil dukke opp. Det er ikke avvik i fra normalen. Det er normalt, men vi må stå i det, og vi må trene oss både fysisk og psykisk på kunne ta de utfordringene som kommer.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Tror du, Gunn, at dette her barnets beste perspektivet kan hjelpe oss til å bygge et godt samfunn, og at vi forebygger en del av de tingene som Else-May nevner her?

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

Det tror jeg absolutt, og det må vi tro på. For det er jo barn og unge som skal leve med de bestemmelsene som vi gjør i dag. Altså – de skal leve lengst med de bestemmelsene som vi gjør. Så måten vi bygger samfunnet vårt, det samfunnet som vi har i dag, og som barn og unge skal leve lengst i. Det er selvfølgelig viktig at vi da har tenkt på hvordan det skal bli for barn og unge.

Og så har jeg lyst til å bare tilføye at vi hos statsforvalteren også jobber med enkeltsaker. Så hvis noen har lyst til å si fra til oss om noe de ikke er fornøyd med, eller de mener at rettighetene deres ikke er ivaretatt. Så går det an å si ifra. Da har vi som vår oppgave å undersøke om de vokste har gjort det de skal for å vurdere barnets beste.

Statsforvalter Else-May Botten

Og det er enkelt å si ifra. Du finner informasjon på nett og kan bare ta direkte kontakt.

Seniorrådgiver Gunn Risan Nakken

På nettsiden vår har vi en egen knapp for å kunne si ifra fra barn og unge.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Else-May. Har du en siste oppfordring til de som er barn og unge. Hvordan skal de vite om rettighetene sine og si ifra?

Statsforvalter Else-May Botten

Jeg tenker at de må bruke de mulighetene de har til å si ifra. De må orientere seg om hva som er riktig vei å gå, hvor de kan gå for å si ifra hva de mener. Utfordre gjerne på barnehage og skole, og ha diskusjonene. Å tørre.

Og så vet jeg at det ikke alltid er like enkelt. Men også barn og unge må tørre å by på seg selv, og ta opp de utfordringene som er. Og finne ut hvordan man skal løse det.

For det er veldig lett, når det blir vanskelig, å skylde på andre eller ikke ta ansvar selv. Men når det gjelder barn og unge, så er det både foreldre, skole, barnehager, det er politikere og det er ungene selv som må være med i et samspill. Og kjøre det samspillet bidrar og til at man finner felles løsninger som står seg, og som gjør det beste både for barn, men også for samfunnsutviklingen og muligheten framover.

Programleder Lena Skattum Sandvik

Du hør møtt statsforvalter Else-May Botten, seniorrådgiver Gunn Risan Nakken, og jeg heter Lena Skattum Sandvik. Lars Levende Jacobsen har styrt lyden. Gi oss gjerne en tilbakemelding. Skriv e-post til podcastmr@statsforvalteren.no. Takk for nå.